

Pokret Otpora i europska ideja

„Novi poredak“, rasistički, kakvog su promicali nacisti tijekom rata, nije obeshrabrio one koji su gorljivo podržavali europsko jedinstvo. Čak suprotno, neke skupine otpora u početku inspirirane domoljubnim osjećajima postepeno su primorane razmišljati na europskoj razini. Više nego ikad oni su vjerovali u potrebu za izgradnjom demokratske Europe kakvu su predložili militantni antifašist i federalist Altiero Spinelli i Ernesto Rossi u svom djelu Manifest za slobodnu i ujedinjenu Europu. Napisan na Ventoteneu, malom otoku u arhipelagu Ponza u Tirinejskom moru na koji su bili prognani i stavljeni pod stalnu prismotru, Manifest se potajno proširio u javnosti u ljeto 1941. godine. U ovom originalnom tekstu Spinelli je usporedio ujedinjenje Europe sa stvaranjem države. On je vidio Europsku federaciju kao stup svjetskog mira. 1943. godine, Spinelli je osnovao Talijanski europski federalni pokret u Milanu.

Istovremeno, transnacionalni kontakti između različitih pokreta otpora formalno su uspostavljeni, a kulminirali su 20.05.1944. godine usvajanjem Manifesta europskog otpora u Ženevi. U ovoj antifašističkoj deklaraciji koju su potpisali Leon Blum, Pastor Willem, Visser't Hooft i Altiero Spinelli, pokret otpora poticao je stvaranje federalne unije između naroda Europe. U tekstu je stajalo da će ciljevi Otpora biti postignuti samo ako se sve države slože napustiti dogmu apsolutne samostalnosti i prihvatiti integraciju u federalnu organizaciju koja bi bila sposobna osigurati mirno sudjelovanje njemačkog naroda u europskom životu. Manifest je također zagovarao uspostavu vlade koja bi bila odgovorna stanovnicima država članica Federacije, vojsku koja bi odgovarala federalnoj vladi isključivala sve nacionalne uvjetovanosti i Vrhovni sud kompetentan da sudi o temama vezanim za interpretaciju federalnih Ustava i rješava sve moguće nesuglasice između država članica Federacije. Konačno, Ženevska deklaracija pozivala je na primjenu univerzalnih vrijednosti kao što su demokracija, socijalna pravda i poštivanje ljudskih prava. Privremeni odbor Europske federacije uspostavljen je kako bi imao ulogu ureda za odnose s javnošću. 07.07.1944. godine sudionici Ženevske međunarodne konferencije odobrili su novi nacrt deklaracije Europskih boraca otpora, koja se tajno proširila i osigurala podršku većine.

Neki intelektualci i političari u egzilu u Londonu također su razmišljali o budućnosti Europe i napravili nacрте različitih planova za Europsku federaciju. Krajem 1942. godine ratna sreća sve više se okretala na stranu Saveznika. Njemački debakl u Rusiji i ulazak SAD-a u rat protiv snaga Osovine (u prosincu 1941. godine), promijenio je tijek događaja i pojačao je vjeru Saveznika u konačnu pobjedu. Različite vlade u egzilima, osjećajući da je njemački poraz neupitan, počele su ozbiljnije razmišljati o svojoj budućnosti i vidjele svoje države kao dio reorganiziranog poslijeratnog svijeta. Od tada su glavne svjetske sile same okupirale međunarodnu pozornicu, a manje su se europske države osjećale isključeno. One su se najviše bojale američkih planova koji bi pojednostavili geopolitičku mapu Europe. Ti planovi predviđali su eliminaciju malih država koje su faktor međunarodne nestabilnosti. Američki i britanski financijski stručnjaci također su razmatrali mogućnost uspostave novog međunarodnog monetarnog sustava i ponovnu uspostavu svjetske trgovine pod angloameričkim vodstvom.

Male države, koje nisu imale nikakvu namjeru odreći se svoje neovisnost, odmah su ojačale međusobne kontakte, razvile saveze i regionalne grupacije, kako bi učinkovitije branile svoje interese u novoj međunarodnoj ekonomiji i kao članice UN-a. Borba za prava malih nacija postala je vanjskopolitički cilj ovih država. U zimu 1942. – 1943. godine, poljski general W. Sikorski predložio je opsežni plan za europske regionalne federacije. Razmatrana je također i ekonomska unija koja bi se sastojala od država s izlazom na Sjeverni Atlantik. No jedino konkretno postignuće iz tog perioda bilo je stvaranje carinske unije između Belgije, Nizozemske i Luksemburga po samom završetku rata.

Monetarni ugovor zemalja Beneluksa potpisan je 21.10.1943. godine u Londonu. On je uspostavio fiksnu tečajnu listu između belgijskog franka i nizozemskog gildera te bilateralni obračunski mehanizam. Belgijsko-nizozemsko-luksemburška granična konvencija potpisana je 05.09.1944. godine. Njome je uspostavljena tarifna zajednica i dugoročno predviđeno stvaranje gospodarske unije između ove tri države.

*Izvor: © CVCE www.cvce.eu